

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻՒՄ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԽՍԱՆԵՐՈՐԴ ԶՈՐՐՈՐԴ ՏՆՐԻ

ԶՄԻՌՆԻՒՄ ՀԱՐԱԹ ԶՆՈՅԵՄԵՐԻ 1863

ԹԻՒ 713

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՌՆԻՒՄ ԶՆՈՅԵՄԵՐԻ

Բաժնետիրական ընկերությունը երեք մեծ տնտեսական բաժնետիրական միջամտություններ նկատմամբ, հանդարտությունների մեջ կը դառնա: Բաժնետիրական կայսրությունը խոստացավ, ի շնորհիվ յիշեալ տնտեսական, կարևոր զինվորներ ընդ ընդունելուց, եթէ զինքը թող տալով հնազանդին իրենց օրինաւոր կառավարությունները: Բայց ապստամբները այս պայմանը չընդունելով, Բաժնետիրական ստիպեալէ զինու զորութիւնը սկսելու զանոնք:

Կըսուի թէ Բաժնետիրական տնտեսական և հիւսիսային Լաճիկայի Միացեալ Կազանացի հասարակականությունը մեջ զաղտնի դաշնակցութիւն մի հաստատուած է: Եւս դաշնակցութեամբ Բաժնետիրական կը խոստանայ օգնական ըլլալ Միացեալ Կազանացի ի դիպումներ որ պատերազմ մի ունենան Կաղղոյ և Լաճիկայ հետ: Բաժնետիրական կառավարութիւնը արդէն նաւապետութիւն մի զաղտնի է Լաճիկայի Միացեալ Կազանացիները, ուր վաթսուհի հաս զբաղակցեալ շողեւաններ ևս չեն ել կուտայ կըսեն: Եւս նաեւ որ պիտի ընդունան և պիտի յանձնուին իրենց ներկայ տարւոյն վերջը և յընթաց ատաջիկայ ամին:

Հատ կարելի կը լարծուի, որ պատերազմ մի ծագի ի մեջ Կաղղոյ տնտեսական և հիւսիսային Միացեալ Կազանացի, ի պատճառս Մեքսիքայի դործոյ: Վասնզի Լաճիկայի չկրնար թոյլ տալ որ Կաղղոյ զորաբանակի մը միջոցաւ միապետութիւն հաստատուի յիշեալ երկրին մէջ, զոր իւր երկրորդ կը համարի: Միւս կողմանէ կը հաստատեն թէ Մեքսիքայի հասարակականությունը նախորդ նախագահ ժողովրդէրէն անձը, որ բաւական կուտակիցներ ունի, բանախօսութիւն կըսեն Վաշինգթոնի կառավարութեանը հետ, որպէսզի անոր օգնութեամբ կարող ըլլայ զաղղոյի զօրքը Մեքսիքայէն արտաքսել: Կըսուի թէ հիւսիսային Լաճիկայի Միացեալ Կազանացիներէն ընդունելու օգնութեամբը, նմանապէս իւր դրացի ուրիշ փոքրիկ հասարակականությունները, նախորդ նախագահը պիտի ունայ նաւաջիկայ Զոնուար ամսոյն մէջ 200 հազար հողիէ բաղկացեալ զօրաբանակ մի՝ աղէկ կը թուած զինուորական արհեստին մէջ:

Կըսուի դարձեալ, թէ Կաղղոյի ևս դաշնակցութիւն մի հաստատուած է Հարաւային Լաճիկայի Միացեալ Կազանացի հետ. որոց պիտի յուղարկէ 100 հազար հողիէ բաղկացեալ զօրաբանակ մի:

Եթէ Կաղղոյ կառավարութիւնը շարունակելու ըլլայ միշտ իւր զօրաց յուղարկումը ի Մեքսիքո, այս 100 հազար հողին քիչ ժամանակին պատրաստ պիտի ըլլայ յիշեալ երկրին մէջ:

Եւս ամեն զրուցումներէն կը տեսնուի, թէ Լաճիկայ քաղաքական այժման վիճակը շատ ապահով է, այլ ընդհակառակն պատերազմի ծանր վտանգներ կը տեսնուին, Եւսու ամենայնիւ կրնանք վստահ ըլլալ մեծ տնտեսական կենդանացէտ դիւստոր պաշտօնատարաց խոհանութեանը վերայ, թէ ամեն հնարաւոր ջանք ի դործ պիտի դնեն յիշեալ վտանգները հեռացնելու և դժուարութիւնները կարգի դնելու խաղաղասիրական բանախօսութեամբ:

Հանդուցեալ մօտիկ Պիլլոյին յուղարկաւորութեան սցալի հանդէսը մեծ փառաւորութեամբ կատարուեցաւ, ծախիք կայսերական դանձուն:

Կաթոլիկները երրորդին հրամանագրովը, մօտիկ Բաժնետն տնտեսական պաշտօնեայ անուանեցաւ փոխանակ վախճանեալ մօտիկ Պիլլոյին, մօտիկ Բաժնետն տնտեսական խորհրդոյն նախագահ անուանեցաւ, և պարունայ Կորքատ տը լա Բորքէթ ու մօտիկ Դէտ Եսթ Լինժ Երկրորդ նախագահը նոյն խորհրդոյն, նմանապէս մօտիկ Վիլլիս պատուոյ երկրորդ նախագահ կարգեցաւ: Կայսերական հրամանագրովը որ երեք հողի կը հասցնէ երկրորդ նախագահներուն թիւը, կը յաւելու թէ ասոնց պաշտօնը պիտի ըլլայ ներկայացնել և պաշտպանել կառավարութեանը:

Միտքը ազգային երկու մեծ խորհրդարանաց առջև:

Կաղղոյացի կայսրուհին, որ Մատրիտ դաշած է, սիրալիւր ընդունելութիւն և մարդասիրական մեծ յարգանք կը տեսնէ Սպանիոյ վեհապետ թագուհիէն: Կաթոլիկ կայսրը յատկապէս շնորհակալութեան նամակ մի դրելով Իդապէլ երկրորդին, հրաւիրած է Վիլլոյին վեհապետութիւնը որ բարեհաճի այցելուութեան գալու ի Փարիզ:

Հանդուցեալ Լաճիկայի թագաւորին թողը՝ Վոնք տը Փարի իշխանը մօտերս պիտի ամուսնանայ իւր հօրեղբոր դստեր, այսինքն Մոնթանսիէի դքսին աղջկանը հետ: Եւստին է որ Մոնթանսիէի դուքսը՝ որ Լաճիկայի թագաւորին պղծիկ որդին է, ամուսնացած է Սպանիոյ Իդապէլ թագուհւոյն քրոջը հետ:

Մատրիտի Կաղղոյ դեսպան մօտիկ Պարո կը վերադառնայ ի Փարիզ և անոր պիտի յաջորդէ, կըսեն, տը Պանըվիլ մարքէզը, որ արտաքին գործոց պաշտօնառան մէջ քաղաքական բաժնին տեսուչն է:

Հելենացիոց նորընտիր թագաւորը ութ օր փառիկ մնալէ ետեւ Դուլոն դնաց, և անկէջ Հելլաս անուն հելենական պատերազմական շողեւանով անցեալ ամսոյ 15ին հասաւ ի Բիւրէոս, ընկերութեամբ: Զուսաստանի պաշտպան տնտեսական պատերազմական շողեւանութիւն, որոնք ընդ առաջ ելած էին Կորին վեհապետութեանը:

Գէորդ առաջին թագաւորը ջերմեանդ սիրով և ուրախութեան աղաղակներով ընդունուեցաւ թէ Բիւրէոսի նաւահանգիստը և թէ Լաճիկայ մայրաքաղաքը ուր Զուսաստանի ամեն կողմերէն և օտար երկրներէն խուռն բազմութիւն եկած էին ի տեսութիւն Կորին վեհապետութեան: Հելենացիոց ծաղկահասակ թագաւորը ուղղակի Լաճիկայ մայր եկեղեցին դնաց, և պարագայիս յարմար հողեր մաղթանաց և փառաբանութեանց ներկայ դտնուելէ ետեւ իրեն համար պատրաստեալ պալատը դնաց:

Նոյն օրը կէսօրէն ետեւ, Գէորդ առաջին հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակեց, որ մեծ գո-

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ա. Զ. Գ. Ս. Ե. Ն.

ՍԵՆՏՐԱԿԱՆ ԳՈՒՌՈՒՆ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԳՈՒՌՈՒՆ

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ

Առ խոնամագարդ տեղապահ պատրիարքի:

Խոնամագարդ և սիրելի եղբայր,

Բարեկարգութեանց վերաբերեալ կայսերական հրովարտակը կը պահանջէ, որ ամեն հասարակութիւն իր վայելած առանձնաշնորհութիւններն ու արտօնութիւնները որոշեալ պայմանաւորով մէջ ի քննի առնուի, ժամանակին բերմանը և յապարակութեան արդեանցն ու դիտութեանց պահանջած բարեկարգութիւնները խորհրդածութեամբ որոշէ, ու Բարձրագոյն Գրան ներկայացնէ: և Հողերական Գլխոյ շնորհած իշխանութիւնն ու ձեռնհասութիւնը իւրաքանչիւր հասարակութեան տարաշուրուած վիճակին ու նոր դերքին հետ համաձայնութեան մէջ գրուի: Ուստի Հոյոց ազգին համար պատուաւոր անձերէ բաղկացեալ Յանձնաժողով մի մը ձեռք Սահմանադրութեան ուրուագիծ մը պատրաստուեցաւ: Բայց միանգամայն պատշաճ համարուեցաւ որ Սարգիս Պատրիարքի օրով կազմուած ընդհանուր ժողովի կեղեցական տնդամներն ու թագական երեսփոխանները՝ քուէից առաւելութեամբ եօթն հողիէ բաղկացեալ Յանձնաժողով մը ընտրեն, և վերոյիշեալ ուրուագիծը անգամ մըն ալ անոր ցոյց տրուի: Վասն որոյ կը խնդրեմ որ սկստը եղած հրաւերի նամակները

երկու երեք օրուան մէջ զրկելով յիշեալ Յանձնաժողովին ընտրութիւնը ընել տոյ, և անոր՝ Բարձրագոյն Գրան միւս Յանձնաժողովին ու այս գործիս համար յատկապէս որոշուած պաշտօնակալին հետ մեկտեղելովը հարկ եղած տնտեսութեան կատարուելուն շնորհ ընէք: Կը խնդրեմ նաև որ վերոյիշեալ կերպով ընտրուած Դն անձանց անունները յատաճաղոյն միւր ուղղակիք:

1862 Փետրվար 14

(Ստորագրեալ) Ա.Լ.Ի

Բարձրագոյն Դրան Եւ ազգային Յանձնաժողովներուն առ կայսերական կառավարութիւն մատուցած ծախագրին օրինակն է:

Կայսերական տնտեսութիւնը ի վազուց անտի իւր արդարաւէր հաշմանաւորութեան ներքեւ դանտուզ զանազան աղբոյ՝ Կրօնից ազատութեան և աւելորդ գործոց մնանաւոր Վարչութեան համար առանձնաշնորհութիւններն ու արտօնութիւնները շնորհած է:

Այս արտօնութիւնները թէպէտեւ ըստ սկզբանց ամեն ազգաց համար միօրինակ, բայց միանգամայն ամեն մէկուն կրօնական սեպական կանոնաց և սովորութեանց համեմատ տնտեսութեամբ ըլլալով, իւրաքանչիւր ազգ զանոնք իր բնիկ սովորութեանց և ընթացից համեմատ ի գործ դնելով վայելած է:

Հոյոց ազգը միւս ազգաց պէս մինչև ցայսօր Պատրիարք մը ունեցած է, որ տնտեսական կողմին իւր նախագահ պատրիարքական վարչութեան ճանչցուած է, և ներկայացուցիչ ազգին ու միջնորդ գործարարութեան կայսերական հրամանաց, և որ ի վազուց անտի հասարակօրէն կեղեցական դասէն ընտրուած է, ազգին զանազան կարգի անհասանելի բաղկացեալ ընդհանուր

ժողովի մը ձեռք:

Պատրիարքը իր պաշտօնին մէջ որ է ազգին նախագահ և անոր օգտիցը հսկել, ազգին ընդհանուր ժողովի միջնորդութեամբ ունեցած ազդեցութեանն ու վերապահութեանն ընդ մէջ ժամանակ ազատ եղած չէ: և անոր տարացոյցն է, Պատրիարքին ամեն ժամանակ ընդհանուր ժողով հրաւիրելն ու գումարելը, և կամ ըստ պահանջման գործոց կամ Բարձրագոյն Գրան բացործ մէկ հրամանին վրայ կարեւոր խնդրոյ մը ծագած ատենը՝ ընդհանուր ժողովի զիմէն ու անոր որոշումը խնդրել:

Հոյոց ազգը՝ ասիկա քսան տարւոյ չափ յառաջ կայսերական տնտեսութեան խնդրեց որ պատրիարքարանի մէջ Պատրիարքին նախագահութեամբ երկու ժողով հաստատուին: մէկը Կրօնական, միւսը՝ Կաղղոյական գործոց համար, որպէսզի Պատրիարքին պաշտօնատարութեանը գործակից և օգնական ըլլան, և ազգին թէ ըստ քաղաքականի և թէ՛ ըստ կրօնականի վազելի կանոններէն և սովորութիւններէն ո՛ր և է խաւարմանց առաջը անուրի:

Նրբ այս ժողովները հաստատուեցան, ազգային մանրամասն գործոց տնտեսութեան համար ալ քանի մը խորհրդներ հաստատուի հարկ եղաւ:

Բայց որովհետեւ ազգային պաշտօնատնտեսայ ամեն մէկուն իշխանութիւնը և պարտաւորութիւնները որոշաբար սահմանուած չէին, յայտնի էր որ ազգին վիճակը բարեկարգելու մասին եղած այս ջանքերը, ազգային վարչութեան զանազան մասանց մէջ, նաև յիշեալ վարչութեան և ազգին մէջ՝ անպակաս պաշտակտուններ ծագելուն առիթ պիտի տային: և աս ալ ամեն կողման վե-

հունականութեամբ ընդունուեցաւ Աթէնքի բոլոր հասարակութիւնէն :

Հիւլենայիւր :

Ձեր ընդհանուր քուէարկութեան արդեամբ թագաւորական ամբարձրեալը այսօր , կը դադարէ զհարկաւորութիւնը քանի մի խօսք զրուցելու ձեռք :

Ոչ յաջողակութիւնն է ոչ փորձառութիւնն կը բերեմ ձեզ . վստահիչ է չէր կրնար այս օրինակ յատկութիւններ սպասել իմ հասակէս . բայց ասանց փոխարէն վստահութիւնն և անկեղծ անձնատուութիւնն կը բերեմ ձեզ հանդերձ ներքին համովմամբ , թէ ապագային մէջ իմ ճակատագիրս պիտի միաւորուի ձերինն հետ . և այժմէն կը խոստանամ նուիրել իմ բոլոր կեանքս ձեր բարութեանը համար :

Ոչ միայն պիտի յարգեմ և խղճի մտքը 'ի գործ պիտի դնեմ ձեր օրէնքները և մանաւանդ զՍահմանադրութիւնը , որ հիւլենական նոր կառավարութեան հիմնական քարն է , այլ և անհամարութիւնն պիտի ունենամ ձեր զանազան հաստատութեանց , ձեր բարոյքը , ձեր լիզուիչ համար , և վերջապէս այն ամեն բաներուն համար , որ սիրելի և պաշտելի են ձեզ : Եւ այս բաները պիտի սովորեմ սիրելու , ինչպէս արդէն կը սիրեմ ձեզ :

Սակայն պիտի ազաւզեմ ձեր մէջը եղած երեւոյի ու յաջողակ անձերը՝ որ միաբանին և իմ չորս կողմն ժողովուրդին , առանց ուղղորդութիւն մատուցանելու իրենց վարչական քաղաքական ներկայատուութեանց : Անոնց խոհական և իմաստուն գործակցութեան օգնութեամբը պիտի աշխատեմ արդիւնաւորելու ամեն տեսակ բարի սերմունքը , որ կը գտնուի ձեր գեղեցիկ հայրենեաց մէջ , որ յետ այսօրիկ իմ հայրենիքս ալ է :

Իմ փառասիրութեանս նպատակը պիտի ըլլայ՝ ձեռքէս եկածին չափ աշխատել այնպիսի բարեկարգ և ծաղիկաւ պիծակի մը հասցնել Յունաստանի թագաւորութիւնը , որ Սրեկէրի մէջ օրինակ մի ըլլայ սերիւ տէրութեանց :

Ամենակարգու Աստուած , որ զօրութիւնն կուտայ տկարաց , առաջնորդ պիտի ըլլայ ինձ իմ ջանքս մէջ . և երանի թէ թող չտար որ մոռնամ կրթիչ զհրապարակական խոստմունս , զորս այսօր տուի ձեզ :

Այսու անկարկութեամբ կազաւզեմ զՍտուած , որ պահպանէ ձեզ իւր փրկարար սուրբ Աջոյն հովանաւորութեամբը : (Ստորագրեալ) Գ.Լ.ՈՐԳ.

Ամերիկայի պատերազմին վրայօք գլխաւոր նոր լուր մի չկայ : Այս համազգային սոսկալի կոխը միեւնոյն սաստիկ յամառութեամբ կը շարունակուի և ըստ կարծեաց քաղաքագէտ հեռատես անձանց՝ կարելի է որ տակաւին մէկ քանի տարի տեւէ . ինչու որ եթէ Հիւսիսը զրոյշած է իւր վերջին թաւեղը միսիսկաւ տերազմը շարունակելու և յաղթող գտնուելու ,

բարեհալ իրաւանց գործադրութեան մասին շատ մը անկարգութիւններ , և Ազգային Վարչութեան մէջ ալ չփոթութիւն և խռովութիւն պիտի պատճառուի :

Այս այս շփոթութեանց և երկարատեւութեանց պատճառները վերցնելու , և ամեն կողման սահման մանց վնասակարութիւնը բաւարարելու , կայսերական տէրութիւնը իր բոլոր հարստական վրայ ունեցած հայրական խնամքը՝ ազգիս մէջէն խառն Յանձնաժողով մը կազմել հարկաւոր դատեց , որպէսզի Հայոց ազգին կրօնական և քաղաքական բնիկ սովորութեանց , նաեւ 'ի վաղուց անտի ընդունուած ընթացքին համաձայն Սահմանադրութիւնն մը պատրաստուի :

Արդ՝ խառն Յանձնաժողովը պատշաճ կը դատէ որ վաւերացման համար Բարձրագոյն Գրան մատուցուած Սահմանադրութեան ուրուագիծին համաձայն :

Ա. Պատրիարքին՝ 'ի մէջ տէրութեան և ազգին միջև նորը ըլլալու պաշտօնը ըստ առաջին գրութեան միայն :

Բ. Ընդհանուր ժողովը կազմութիւնը առաջինէն աւելի կանոնաւոր կերպիւ նորոգուի : Եւ ազգային երեսփոխանները եւնապիկներն ընտրուելու տեղ (ըստ որում եւնապիկներն վիճակը նոյնը չէ ինչ որ առաջ էր) , Յունաց ազգին մէջ գործադրուած եղանակէն դուրս աւելի կանոնաւոր և օրինաւոր կերպով՝ եկեղեցեաց ժողովուրդներէն (այսինքն թաղերէն) ընտրուին :

Եւ որովհետեւ զուրկուեց բնակող Հայ ժողովուրդները իրաւամբ կը գանգատին թէ Պատրիարքարանի որոշումներուն խորհրդակցութեան և մասնակցութեան բոլորովին զուրկ են , երեսփոխաններուն մէկ մասը գաւառներուն կողմէն ընտրուին . և Կոստանդնուպոլսոյ թաղերուն երեսփոխանաց վրայ աւելցուին : Եւ ժողով

նոյնպէս Հարաւը պատրաստ է իւր արեան վերջին կաթիլը թափել՝ Հիւսիսին յարձակմանը դէմ դնելու համար : Գաղափարներ երկու ընդդիմադրող կողմերէն ալ տակաւին բաւական զօրաւոր են . ուստի արաքոյ կարգի դէպք մի պատահելու է , որ պատերազմին վերջ տրուի , այս դժբաղդ պատեւաբար , որուն պատճառաւ հազարաւոր ընտանիք թշուառութեան մէջ տապալեցան :

Ա.Ր.ՇԱԼՈՅՍ

Կոստանդնուպոլսոյ ազգային քաղաքական ժողովը բարենախառն ոգով հոգ կը տանի ամեն հարկաւոր տնօրէնութիւնները 'ի գործ դնել 'ի բարեկարգութեան ազգային զանազան գործոց :

Եւ որովհետեւ այս բարեկարգութիւնները առանց մասնաժողովոց օգնութեան չեն կրնար 'ի գործ դրուիլ , Քաղաքական ժողովը նախ՝ մասնաժողով մի հաստատեց , որ հոգ տանի պատրիարքարանին ներքին բարոյական և նիւթական կարգադրութեանը վերայ , որ ամենահարկաւոր բաներէն մէկն է : Այս մասնաժողովը բաղկացեալ է հինգ անդամներէ , որոնք հետեւեալ մեծարդոյ անձինքն են .

Քոլոլեան Աւետիս աղա

Աղաթոն Սիրտիչ աղա

Օսեան Նշան աղա

Քաղաքական Առաքել աղա

Երազմաճեան Աւետիս աղա :

Գարձեալ , երկրորդ մասնաժողով մի սահմանուեցաւ . որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ աչքէ անցնել և քննել ազգային օրինաց ուրուագիծը որ շատոնց մէջ 'ի վեր կը ըլլանք թէ պատրաստուած է . նմանապէս թաղական խորհրդոց համար շինուած կանոնաց ուրուագիծը պիտի քննէ : Այս մասնաժողովոյն անդամներն ալ եօթը հոգի են . որոց անուններն ստորեւ են .

Սեփիլէն Էֆէնտի

Աղաթոն Գրիգոր Էֆէնտի

Աշանեան Պողոս աղա

Տոթէօր Սիւսիսեան Էֆէնտի

Երազման Գեորգի-Պէյ

Օսեան Գրիգոր Էֆէնտի :

Մանուէլեան Յակոբիկ աղա

Երրորդ մասնաժողով մի ևս հաստատուեցաւ . որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ դաւառական ժողովոց շուտով կազմութեանը վերայ հոգ տանիլ , հարկաւոր եղած հրահանգները պատրաստելու և յուղարկելու առաջնորդանիստ քաղաքները :

Հաստատիկ այս մասնաժողովոյն ալ անդամները , որոնք հետեւեալ մեծարդոյ եօթը անձինքն են ,

վոյն կրօնական մասը այսինքն անդամաց քանը՝ Կոստանդնուպոլսոյ գտնուող եկեղեցականներուն կողմէն ընտրուին , որով ընդհանուր ժողովը անդամաց թիւը ընդամենը հարիւր քառասունն էր՝ կազմութիւն :

Ասոնց պաշտօնը տառն տարի տեւէ . և ամեն տարի տառնեւորը մասը փոխակալը նորէն ընտրութիւն ըլլայ : Ընդհանուր ժողովը անուանէ թէ՛ զՊատրիարք և թէ՛ անոր նախագահութեամբը գործող ազգային երկուց ժողովոց անդամները . և անոնց գործողութեանց չեւրատեսութիւնն ընէ :

Գ. Կրօնական գործոց տեսչութիւնը՝ կրօնական ժողովոյն . քաղաքական գործոց տեսչութիւնը՝ քաղաքական ժողովոյն , և խառն գործոց տեսչութիւնն ալ միջեալ երկու ժողովներուն միկտեղ զաւրը կազմուած խառն ժողովոյն վերաբերեալ ըլլայ :

Գ. Կրօնական և Քաղաքական ժողովները իրենց ձեռնհասութեան շրջանակին մէջ գտնուած թէ՛ եկեղեցեաց ժողովուրդներուն (թաղականներուն) և թէ՛ եկեղեցեաց , դպրատանց , հիւանդանոցաց , վանքերից և ասոնց նման ուրիշ տեղեաց ազգային գործերուն աւանդալ Տեսուչ և Թաղական խորհուրդներու միջնորդութեամբ տնօրինեն :

Ե. Վարչութեան կեդրոնը ազգային պատրիարքարանն ըլլայ :

Պատրիարքը՝ իրեն պաշտօնական գլուխ պատրիարքարանի , թէ՛ ընդհանուր ժողովոյն և թէ՛ ազգային կրկին ժողովներուն նախագահութիւնն ընէ . և Ազգին ուղղակի կամ անուղղակի վերաբերեալ ամեն գործերը տնօրինէ՝ ընդ վերատեսչութեամբ ընդհանուր ժողովոյն :

Զ. Գաւառական ժողովոց պարչութիւնը կեդրոն

կրճիկեան Անդրանիկ-Պէյ

Պէհզատ Ումէտ աղա

Երեսփոխան Տիգրան աղա

Սուլուխանեան Նիկողոս աղա

Սաքայեան Ալեքսան աղա

Սթիմարաճեան Գեորգ աղա

Տէր Պողոսեան Գալուստ աղա :

Ազգային Քաղաքական ժողովը այս մասնաժողովները հաստատելէ ետեւ , նորընտիր սրբազան Պողոս Պատրիարքը Նիկիոսէն բերելու համար հրաւիրակներ սահմանեց . որոնք հինգ հոգի են . երեքը հոգեւորական դասէն՝ այսինքն տէր Ներսէս եպիսկոպոս , Սթեփան տէր Յօհաննէս վարդապետ և Սամաթիոյ քաղաքի տէր Աբրահամ վարդապետ . և երկուքը աշխարհական դասէն , այսինքն Կրճիկեան Անդրանիկ-Պէյ և Սիւհէնտիսեան Սարաիբոս աղան :

Անցեալ շաբթու հեռագրական դժուր լուր հասաւ 'ի կողմանէ Բարձրագոյն Գրան առ վսեմափայլ ընդհանուր կառավարչին քաղաքի , թէ Եսսէրի ճէպիտ անուն օսմանեան պատերազմական շոգեանաւը Նիկիոս պիտի գայ , Հայոց նորընտիր ամենապատիւ Պատրիարքը Կոստանդնուպոլսոյ բերելու : Եւ ետեւ հեռագրական լուրը կը յաւելուր թէ արժանաւոր յարգութիւնն և մեծարանք ըլլալ 'Երիւն Սրբաշուքութեանը , և շոգեանաւը մտնելուն պէս անոր մեծ կայսին վերայ կայսերական դրօշակը քաշուի :

Վսեմափայլ Ազմէտ փաշան այս պաշտօնական տեղեկութիւնները ստանալուն , փութապա մարդաւորաբար անցեալ ամսոյ 25ին իւր փոխանորդը (Քէհլա-Պէյ) յուղարկել յազգային առաջնորդարանն 'ի շնորհաւորութիւն ամենապատիւ տէր Պողոս սրբազան Արքեպիսկոպոսին : Հետեւեալ օրը 'Երիւն Սրբաշուքութիւնը , ըստ բնական խոհարհամտութեան իւրոյ՝ պարզ և անշուք կերպիւ դնաց յայցելութիւն 'Երիւն Վսեմութեան . բայց քաղաքի ընդհանուր կառավարչը , որուն բարեգութ սիրտը և ազնիւ քաղաքավարութիւնը յայտնի է ամենուին , հաճեցաւ ընդունելու զմեր ամենապատիւ հոգեւոր հովիւը իբրեւ Պատրիարք Հայոց ազգին և ըստ այնմ մեծ յարգութիւններ ըրաւ անոր : Վերադարձեալ դժբաղդունք մի , որ կարգաւ շարուած էին , բարեկեցին զՆորին Սրբաշուքութիւնը՝ կառավարութեան պալատը մտնելու և ելլելու ժամանակը : Ամենապատիւ տէր Պողոս սրբազան Արքեպիսկոպոսը՝ մեր վսեմափայլ կառավարչին շնորհիւ , վերագարձաւ յառաջնորդարանն շքեղափայլ զարդարուած ձիով մի , որուն առջեւ 7-8 զավազներ կերթային :

Բայց յայտնաւ , 'Երիւն Վսեմութիւնը 'ի նշան պատուոյ երկու զավազ տուաւ որ ազգային առաջնորդ

նական վարչութեան հետ կապուած ըլլայ : Եւ գաւառներուն մէջ Առաջնորդները նախադատութիւն ընեն տեղական ժողովներուն , որոնք պիտի կարգադրուին ըստ տրամադրութեանց Կոստանդնուպոլսոյ ժողովոց . և նոյն (տեղական) ժողովոց գործերն ալ տնօրինեն :

Ե. Գաւառական ժողովները՝ կեդրոնական վարչութեան , և այն վարչութեան խորհուրդներուն ամեն մէկը՝ մը ժողովը վերաբերի՝ նոյն ժողովոյն . և ազգային ժողովները՝ ընդհանուր ժողովոյն . և Պատրիարքը մէկ կազմին կայսերական տէրութեան , և միւս կողմէն (ընդհանուր ժողովը միջնորդութեամբ) ազգին պատասխանատու ըլլան :

Ը. Եւ որովհետեւ կայսերական տէրութիւնը Հայոց ազգին համար տալու հրամաններուն գործադրութեան բնական միջնորդ և ազգային վարչութեան գլուխ Պատրիարքը կը ձանձնայ և անոր կ'ուղղէ իր հարցումները . եթէ տէրութիւնը Պատրիարքին հրամայէ որ հարցուցած խնդրոյն վրայ իր (այսինքն Պատրիարքին) կարծիքը յայտնէ , Պատրիարքը՝ իր նախագահութեամբը գործող ժողովներուն որոշման համաձայն շարժի : Իսկ եթէ ազգին կարծիքն առնելով տէրութեան հարցողի հրամայէ , այն ժամանակ Պատրիարքը ընդհանուր ժողով հրաւիրէ . և այն ժողովոյն վերջնական որոշումները յայտնէ տէրութեան :

Թ. Ազգային վարչութիւնը երբ տեսակ պարտաւորութիւն ունի , որոց առաջինն է առ կայսերական տէրութիւն . այս է՝ Ազգը կատարելապէս հաւատարիմ հպատակութեան մէջ պահել , և ազգին թէ՛ ընդհանրապէս և թէ՛ 'ի մասնաւորի ամեն մէկ անհատներուն իրաւանց և արտօնութեանց՝ տէրութեան կողմէն պահպալ

գարանին դուռը նստին միշտ, մինչև 'Կորին Սրբազանութեան Կոստանդնուպոլսի երթալը :

Վսեմափայլ Ահմետ փաշան անցեալ ամսոյ 27ին կիրակի օրը հաճեցաւ փոխադարձ այցելութեամբ պատուելաւորապատիւ տէր Պօղոս Արքեպիսկոպոսը :

Մասինը՝ իւր թուոյն մէջ որ 'ի 19 Հոկտեմբեր, հետեւեալ խորհրդածութիւնը կընէ Կ. Պօլսոյ նորընտիր Պատրիարքին վրայօք :

«Կըյուսամք որ ամենապատիւ տէր Պօղոս սրբազան Արքեպիսկոպոսն՝ ազգին վեճակին և պիտոյիցը քաջածանօթ ըլլալով, ազգին համարմանն ու վստահութեանը հայրական սիրով պատասխանելու չգան՝ դադիր : Ինքն այս վերջին մէկ քանի տարուան ազգային անցքերուն մէջ ոչ ուղղակի և ոչ անուղղակի մասնակցութիւն մը ունեցած է և ոչ որ և է կուսակցութեան մը կամակից ճանչուած և ոչ իսկ կասկածուած ըլլալով, անցեալ դժտութիւններուն յաջորդող ներկայ խաղաղութիւնն ու միաբանական սէրն ազգիս մէջ արծարծելու և ամրացնելու զօրաւոր միջոց և կապ մը կընայ ըլլալ» :

Շիշտ այս ազգասիրական մտածութիւնները և այս քաղցր ակնկալութիւնը պարտաւորեցին Իզմիրի Հայ ժողովուրդը բաժնուիլ առժամանակեայ կերպիւ իւրենց ամենասիրելի և բարեգութ հոգեւոր հովիւէն, նմանապէս միևնոյն մտածութիւնները՝ և ազգային խաղաղութեան և բարեկարգութեան հաստատուելուն նպատամատոյց ըլլալու փափազը որոշեցին «Կորին Սրբազանութիւնը ընդունել Կոստանդնուպոլսոյ պատրիարքական աթոռը քիչ ժամանակուան համար, իւր տեղը փոխանորդ մի յուղարկելով աստ 'ի հովուութիւն իւր հաւատարմհոգեւոր հօտին :

Քիչ ժամանակուան համար ըսինք վերը, վասնզի ազգին այժմեան յուզեալ վեճակին մէջ, սրեւէ հոգեւոր հովիւ մի որ Կ. Պօլսոյ Պատրիարք կընտրուի, թէ և ամենէն արժանաւորն ըլլայ, դարձեալ դժուարին կերեւի մեղ որ կարող ըլլայ ամեն կուսակցութիւնները զո՛հ ընել քիչ մը երկար ժամանակ :

Աւելորդ կըհամարիմք մեր ամենապատիւ սրբազան Հօգ հաղուպիւս յատկութիւնները յիշել այստեղ, զովելով իւր բնական խոհմտութիւնը, կենցաղագիտութիւնը, խաղաղասէր բնաւորութիւնը և համաւերական շնորհալի տեսքը, բաւական է միայն զրուցել թէ Իզմիրի տեղական կառավարութեանց և գլխաւոր հիւսնաստաց համակրութիւնը և համարուած կարող եղաւ շահելու միշտ, առաջին անգամ առաջին հետ տեսնուելուն, և 28 տարիի չափ հայրադուծ սիրով և կարեկցաբար վարուեցաւ քաղաքին հայազգի ժողովրդեան հետ ու յաջողեցաւ զո՛հ ընելու զամենքը, որ գիւրդին բան չէ : վասնորոյ Իզմիրի

նութիւնը սպառնալիցնէ : Երկրորդն է առ Ազգն. որ է ճշմարտապէս զթուրթեամբ և հայրաբար վարուիլ : Երկրորդն է առ աթոռն Ելմիւսնի, այն է՝ Հայաստան եայց եկեղեցւոյ կրօնական կանոնաց և օրինաց համաձայն վարուիլ :

Ահա ասորն են Սահմանադրութեան այն կէտերը՝ զոր խառն Յանձնաժողովը պատշաճ կըդատէ, և զոր կըհաստատէ միւս Յանձնաժողովը, որքեր վսեմութեան հրամանին համաձայն 'ի զինաց ազգին Սահմանադրութեան վրայ իւր զիտողութիւնները Բարձրագոյն Ղրան ներկայացնելու համար կազմուեցաւ :

Ի Կոստանդնուպոլս 16 Փետրուար 1862 :

Առաջագործութիւնն

ԱՆՂԱՄԻ Բ. ԳՐԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՅ

Ստեփաննոս Եպիսկոպոս Նիկոմիդիոյ, տեղապան պատրիարքական արքոնոյ Կոստանդնուպոլսոյ :

Յօդանոցաւ վարդապետ Կապուտիկեան :

Յօդանոցաւ քանաւայ Փափագեան՝ Իսկիւտար սուրբ Խաչ Եկեղեցւոյ :

Յօդանոցաւ քանաւայ Հիւքեարպէյեանեան՝ սուրբ Հրեշտակապետ Եկեղեցւոյ 'ի Պալատ :

Գեորգ Նրամեան, Յօդանոցաւ Տաւեան, Սերուբէ Վիլհելմեան, Գրիգոր Աղաթօն, Յակոբ Մուկաֆեանեան, Յակոբիկ Նորատունկեան, Յօդանոցաւ Եղիազարեան, Գասպար Կիւմիւշի :

ԱՆՂԱՄԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՅ

Աղաթօնեան Մկրտիչ, Ասլանեան Ստեփան, Մանուկեան Մանուկ, Միսնաեան Միսնա, Ռուսիեան, Սիւրբեան Յօդանոցաւ, Օտեան Գրիգոր :

Հայոց առ յիշեալ Սրբազանութիւնն ունեցած որդեական անկեղծ զգացմունքը հաստատուն է և անփոփոխ պիտի մնայ միշտ և հանապազ :

Կոստանդնուպոլսոյ ազգային համագումար ընդհանուր ժողովը՝ մեր ամենապատիւ Պօղոս սրբազան Արքեպիսկոպոսին այս ամեն մեծադին յատկութեցը քաջածանօթ ըլլալով, իրաւամբ և արժանաւորութեամբ ընտրեց զինքն Պատրիարք Կ. Պօլսոյ, քուէից բացարձակ առաւելութեամբ :

Անցեալ ամսոյ 13ին կիրակի օրը Մանիսայի Առաջագործական դպրոցին տարեկան հարցաքննութեան և պարգեւաբաշխութեան հանդէսը կատարուեցաւ 'ի ներկայութեան մեր գերապատիւ տէր Պօղոս սրբազան Արքեպիսկոպոսին՝ այժմեան Պատրիարքին Կոստանդնուպոլսոյ, տեղւոյն հայազգի հասարակութեան և քանի մը օտարազգեաց : Հարցաքննութեան նիւթերն էին Քրիստոնէական վարդապետութիւն, քերականութիւն, Ազգային պատմութիւն, թուարանութիւն և աշխարհագրութիւն, որոնց մէջ զոհացուցիչ պատասխաններ տուին աշակերտք : Հարցաքննութեան ետքը թատերական փոքրիկ ներկայացում մը տուին յառաջագլուխ աշակերտք ումանք, և յետ այնու պարգեւաբաշխութեան հանդէսը կատարեցաւ : Բոլոր ներկայ եղողները մեծապէս ուրախացան տեսնելով դպրոցին յառաջագլուխութիւնը, որ արդիւնք է ետեւեայ յարատեւ աշխատութեան նոյն դպրոցի առաջին դասատու Արմաշի Ս. Յօհաննէս պատուելոյն, որուն ջանիցը քաջալեր և նպատակող եղած են ամեն կերպով դպրոցին հոգաբարձու Պ. Սարգիս տէր 'Իրիգորիսեան և Պ. Թադեոս Երկայնեան յարգելիք : Ազգասէր անձինք ումանք՝ իմանալով որ Պ. Սարգիս տէր 'Իրիգորիսեան հոգաբարձութեան պաշտօնէն հրաժարած է՝ անոր Իզմիր գտնուելուն յարմար առթիւ թախանձանօք նորէն յանձն առնուլ տուին նոյն պաշտօնը, զոր պիտի բարեհաճի շարունակել ժամանակ մը ևս յօգուտ և 'ի յառաջագլուխութիւն Առաջագործական դպրոցին, որ առայժմ երկու դասատու և 130ի չափ աշակերտ կըպարուսակէ, երկու կարգի բաժնուած :

Իստ ժամանակին հրատարակուած է, Մանիսայի մէջ դպրոցական ընկերութեան մը կազմուիլը : Այս ընկերութիւնը իրեն միմիայն նպատակ ունենալով Առաջագործական դպրոցին յառաջագլուխութիւնը՝ յաջողած է 30 հազար զուգուշի մօտ դրամագլուխ մը զոյացնելու, որուն 25 հազար զուգուշը արդէն շահուած է :

Մանիսայի դպրոցին համար մեծ կարեւորութիւն ունի այս ընկերութիւնը, որուն խնամքը եթէ պակ-

ՕՐԻՆԱԿ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԻ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴՐԱՆ

Առ խոհմադարձ տեղապահ Պատրիարքի Հայոց :

Հայոց պատրիարքարանի վիճակին և վարչութեան բարեկարգութեանը վրայօք, ասկէ առաջ Բարձրագոյն Պատրիարքութեանը կազմուած Յանձնաժողովին զրի առած Սահմանադրութիւնը՝ լոկ աշխարհական դործոյ վերաբերեալ քանի մը կէտերը սրբադրուելէն ետքը, վիճարիտ Արքեպիսկոպոսին մատուցուեցաւ : և 'Երբին կայսերական վիճարիտութեան կողմէն ընդունուելով՝ պարտաւորեցան իրենց ստուգեալ կանոն բռնուիլը Զեր Սրբազանութեան յանձնելու Արքեպիսկոպոսինը շնորհուեցաւ :

Ուստի յիշեալ Սահմանադրութիւնը ներկայիս առ Զեղ ուղարկեցուի՝ կըպատկուիմք որ պարտաւորեցան իրենց ստուգեալ կանոնները զործադրութեանը հսկելով, ըստ բարձրագոյն կամաց օգոստափառ կայսերինչ որ պարտ ու պատշաճ է 'ի դործ դնելու հոգ տանելը : 17 Մարտ 1865 :

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Օրմանեան տէրութեան իր մահմադարական չեղող հրապարակներուն շնորհած արտօնութիւնները՝ հաւատար են ըստ սկզբանց ամենուն համար : Բայց անոնց զործադրութեանը եղանակը՝ իւրաքանչիւր ազգի մէջ ըստ պահանջման սեպական սովորութեանց իւրեանց, մասնաւոր կերպով տնօրինուած է :

Հայոց Պատրիարքը զուրկ է իր ազգին և մասնաւոր պարագաներու մէջ տէրութեան հրամանաց զործադրութեան միջնորդ : Սակայն պատրիարքարանի մէջ կրօնական դործոյ համար՝ կրօնական ժողով մը, և քաղաքական դործոյ համար՝ Բարձրագոյն ժողով մը

սեղու ըլլայ վրայէն՝ տարակոյս չկայ որ առջի ողորմելի վիճակէն մէջ պիտի իյնայ : Կըյուսամք որ թէ՛ հոգաբարձուք : որ նոյն ընկերութեան անդամ են, և թէ՛ ընկերութեան մնացեալ անդամները, մօտ օրերս իրենց մէջ տիրած պաղուծիւնը մէկդի դնելով ազգասիրաբար պիտի շարունակեն իրենց ընթացքը, որ անշուշտ արդիւնաւէտ պիտի ըլլայ :

Ի յարգոյս նախընթաց թուոյն մէջ համառօտիւ խօսեցանք Հայոց դպրատան մը վրայօք որ կըշինուի 'Կարգանէլի այսինքն Չանաքքալէի մէջ : Այսօր կուգմք քիչ մը ընդարձակ տեղեկութիւններ տալ նոյն քաղաքին համազգի ժողովրդեան վրայօք :

'Կարգանէլի հայազգի բնակիչքը 170 կամ 180 տունէ բաղկացեալ են, որոնք ոչ միայն բոլորովին զուրկ են հայկական ամենահարկաւոր՝ ուսմունքէն, այլև հայերէն խօսիլ անգամ չեն գիտեր : Սակայն ինչպէս ամեն տեղ, նոյնպէս 'Կարգանէլի մէջ ևս ուսումնասիրութեան եռանդը ժամանակէ մը 'ի վեր արծարծեցաւ ու ընթերցասիրաց ընկերութիւն մի ծնաւ : Այս ազգօգուտ ընկերութեան շնորհիւ՝ նոյն քաղաքին հայկազուն մանկանց և աղջկանց կարգաւ, դրեւ, և հայերէն խօսիլ սովորեցնելու հոգ կըտարուի : 'Կասառուութիւնը առայժմ եկեղեցւոյն մէջ կըլլայ : ուր արու և էք 300ի չափ աշակերտք կըթողուին : Բայց յիշեալ ընկերութիւնը տեսնելով թէ եկեղեցւոյն մէջ այսքան աշակերտաց դաս տրուելէն զանազան դժուարութիւններ կըծագին, փափաքեցաւ վաշխելու դպրատուն մի շինել տալ 'Երկրութիւնը՝ եկեղեցւոյն կից գետին մը վերայ, արդէն սկսած է և յառաջ կերթայ : սակայն դրամը պակսելով, յիշեալ քաղաքին Հայ ժողովուրդը՝ Իզմիրի Հայոց սովորական առատաձեռնութեանը և ազգասիրական զգացմանցը վերայ վստահացեալ, իրենց արժանապատիւ տէր Պօղոս քահանայն յուղարկած են 'ի ինքիւր օգնութեան : Այս երեստասարգ քահանայն ուսումնասիր անձ մի կերեւի և կըլսեմք թէ 'Կարգանէլի մէջ ուսումնասիրական եռանդը զարթուցանելու գլխաւոր շարժառիթը ինքն եղած է :

Սիրելի է մեղ յուսալ թէ ամեն ճշմարիտ ազգասէր Հայ՝ ուրախանալով 'ի յիշեալ դպրատան շինութեանը վերայ, իւրաքանչիւրոք ըստ իւր կարեաց և կամաց, յօժարամիտ պիտի փութայ նպատամատոյց ըլլալ նոյն վարժարանին օր յառաջ լըննալու : որ սահմանուած է բարոյական մեծ օգուտներ մատուցանելու 'Կարգանէլի Հայ ժողովրդեան, յարատեւ ջանքը ընթերցասիրաց 'Երկրութեան, որուն ուսումնասիրական եռանդը զովութեան և քաջալերութեան արժանի կըհամարիմք :

Կան հաստատուած : Այս երկու ժողովները 'ի պահանջել հարկին միանալով՝ խառն ժողով կըկազմեն : Թէ՛ Պատրիարքը և թէ՛ այս երկու ժողովոյ անդամները՝ ազգին պատուաւոր անձանցմէ բաղկացեալ մէկ ընդհանուր ժողովոյ մէջ կ'ընտրուին :

Որովհետեւ յիշեալ ժողովներուն պաշտօնն ու պարտաւորութիւնները, և կազմութեան եղանակը բաւական կանոններով սահմանուած չեն, և այս պատճառաւ զանազան անտեղութիւններ, և մասնաւորապէս ընդհանուր ժողով կազմելու մասին տեսակ տեսակ դժուարութիւններ տեսնուած են :

Որովհետեւ բարեկարգութեանց վերաբերեալ կայսերական հրովարտական(1) համաձայն իւրաքանչիւր հասարակութիւն իր ունեցած արտօնութիւններն ու անհամաձայնութիւնները՝ որոշեալ ժամանակի մէջ քննելով, և ժամանակին բերմանցը և քաղաքակրթութեան արդեանցն ու արդի լուսաւորեալ վիճակին պահանջած բարեկարգութիւնները խորհրդածութեամբ որոշելով, Բարձրագոյն Ղրան ներկայացնելու պարտաւորուած է :

Որովհետեւ ամեն մէկ ազգին Կրօնական Պատրիարքն շնորհուած իշխանութիւնն ու կարողութիւնը, իւրաքանչիւր հասարակութեան արտօնութեան արտօնութեամբ նոր վիճակին ու դրութեան համաձայնեցնել պիտի է :

Ուստի Հայոց ազգէն քանի մը պատուաւոր անձինքէ Յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որ ազգին համար պատասխան ստ հետեւեալ Սահմանադրութիւնը :

(1) Խաքրի Հիւսնայուն, 6—13 Փետրուար 1866 :

—Ըստ խնդրոյ լրացողոյս հետաւոր բաժանորդաց, արժան համարեցինք Արշալուստի հանասիրականին մէջ հետզհետէ հրատարակել ազգային վաւերացեալ Սահմանադրութեան օրինակը, հանդերձ անոր վերաբերեալ պաշտօնական դրութիւններովը 'ի տեղեկութիւն ընդհանուր ազգին :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Յայտնի է որ Լաւրի Տէտիա անուն օսմանեան պատերազմական շողեւնաւը՝ ըստ հրամանի Բարձրագոյն Իւրան Սամոն դացած էր, Յունաց նոր-րոտիկ Պատրիարքը Կ. Պօլս բերելու : Եւրեւալ շողեւնաւը ճանապարհին ալեկոծութեան հանգիստէն լուր՝ միքեանները աւրուեցան և պարտաւորեցու Սե-նոպի նաւահանդիստը ապաստանուելու : Եւս դէպքը խմացուելով, Սալաքոֆ պատերազմական շողեւնաւը բարձրագոյն հրամանաւ, Սինոպ դնաց, և ամսոյս 22ին յիշեալ Պատրիարքը այսինքն ամենապատու տէր Սօֆրոնիոս սրբազան արքեպիսկոպոսը բերաւ 'ի մայրաքաղաք, ուր մեծ յարգանքով ընդունուեցաւ :

Յունաց սուրբ Սինոպէն և ազգային երեւելիներէն : Արժան կը համարուի ծանուցանել թէ Սալաքոֆին մեծ կայսին վերայ օսմանեան դրօշակը քաշուած էր 'ի պատիւ 'Նորին Սրբազնութեան, որ Սեծ ծո-վապետին կողմէն յողարկուած յատուկ մակուիովը Գիւնէտի նաւաւատոյցը ելաւ :

—Օգոստոսիա Սուլթանը հաճեցաւ Օսմանիէ կարգին առաջին աստիճանի շքանշանը պարգևելու վսեմափայլ Սուզուրիս-Պէին, որ օսմանեան դես-պան է 'ի Լոնտոն :

—Ըստ 20ին կիրակի օրը մայրաքաղաքիս հէլլէ-նացիները մեծ հանդիսիւ տօնախմբեցին իրենց նոր-ընտիր թագաւորին Գէորգ առաջնոյն լիւծնք հաս-նելու և Յոնիական կղզեաց Յունաստանի հետ միա-ւորուելու : Բարձրագոյն Իւսուր մարդասիրաբար թոյլ տուաւ այս տօնախմբութեան հանդիսին 'ի գործ դրուելուն : որ թէպէտե քիչ մը չափազանց ազդակներով կատարուեցաւ, բայց միասակար ան-կարգութիւն մի չպատահեցաւ :

—Թէհրանի օսմանեան դեսպան Հայտար էֆէն-տին՝ իւր կառավարութեան թոյլտուութեամբը, Պաղատտի ճանապարհաւ Կոստանդնուպօլիս կը դառ-նայ առժամանակեայ կէրպին :

—Օգոստոսիա Սուլթանը՝ մօտեւ Բէհմետիսանէի դաշտը եղած ձիարշաւութեան հանդէսէն շատ դոճ ըլլալով, հրամայեց որ ամեն տարի դարնան և աշ-նան եղանակներուն կատարեն նոյն հանդէսը, և միանգամայն հաճեցաւ հազար լիւս շնորհելու ձի-արշաւութեան կարգադրութեանը հսկող յանձնաժո-ղովոյն, որ հարկաւոր եղած ծախքը ընէ :

—Սայրաքաղաքիս Ըստրիդ դեսպան վսեմափայլ մօսիւ Յրոքէշ Օսթէն սեպուհը Օսմանիէ կարգին առաջին աստիճանի շքանշանաւ պատուեցաւ :

—Միջեալ ուրբաթ օրը 'ի Երբէք Սէֆէր փաշան կայսերական սրաւտը հրաւիրուեցաւ, ուր պատիւ աւանջաւ ընդունուելու օգոստոսիա Սուլթանէն Օս-մանիէ կարգին երկրորդ աստիճանի շքանշանը և ա-կանակուռ մեծագին տուփ մի քթախոտոյ :

Զմիռնիա, 2 Նոյեմբեր :

Պատրիարքական հրաւիրովները այսօր առաւօտուն աւարտական շողեւնուով հասան : Պատրիարք տէր Ներսէս եպիսկոպոսը՝ ընկերութեամբ միւս մեծարդոյ հրաւիրակաց, ներկայանալով նորընտիր ամենապատու Պատրիարքին՝ որուն չորս կողմը կայնած էին Խզմիր քահանաները և ազգային երեւելիները, գեղեցիկ առե-նախօսութիւն մի ըրաւ իրենց դարձած նախաօրը բա-ցաւելով : Նորին Սրբազնութիւնն ալ արժանաւոր պա-տասխանով մի նախ շնորհակալ ըլլալով՝ ազգին իւր վե-րայ ունեցած վստահութիւնն, յորոյց թէ անոր օգտա-կար ըլլալու մեծ վստահքը և ազգային սէրը միայն ստի-պելին զինքը ընդունելու Կ. Պօլս պատրիարքական տթուր. որուն անարժան կը համարի զինքը, ըսաւ :

Իրագրոյս միւս երեսը նշանակուած հրաւիրակներէն Միւհնիսիական Մարտիրոս աղան չէ եկած. և անոր յարգուած է Բախտան փաշայեւտն յարգումեմար Ա-լէքսան Էֆէնտին : Սլը արժանապատու և զխանական հորք՝ Իսկիւտարու տէր Յօսանէս քահանայն Փափաղ-

եան և Խաղաղի տէր Գէորգ քահանայն 'ի Թիւս եկե-ղեցան հրաւիրակաց կը գտնուին :

Սամնապատու տէր Պօղոս նորընտիր սրբազան Պատ-րիարքը վաղը կէսօրէն ետե Լաւրի ձէտիս պատե-րազմական շողեւնուով պիտի մեկնի Կ. Պօլս երթալու :

Յայտնի է որ Բարձրագոյն Կրան թոյլտուութեամբը անգլիական ընկերութիւն մի հաստատուած է քաղաքիս փողոցները կազմով լուսաւորելու համար : Յիշեալ ընկե-րութեան գործունեայ ջանքերը արդէն ահագին հնոյ մի շինուեցաւ կաղը սրաւտատուելու համար, ու երկաթեայ խողովակները, հնոյն սիսեալ որ Բաւթալէն քիչ մը հեռու է, շուտով կը դրուին : Բազմաթիւ գործաւորներ շարունակ կը պարապին այս աշխատութեանց վերայ, որոնք մեծ արագութեամբ կը յառաջանան, ու մինչև Երեւելէք ըսուած շուկան հասած են : Կըսուի թէ նոր տարւոյն առաջին ամիսը ամիսը փետրուարի սկիզբը կա-զմով լուսաւորութիւնը պիտի սկսի և նոր պայծառութիւն մի պիտի տայ քաղաքիս, որ օրըստօրէ կը յառաջադիմ ըստ ամենայն մասանց :

—Ալեքսանդրիայէն կը գրեն թէ Նիզամի ջոյ յոր-դուլիւնը շախմատներու վերայ է և յետ այսօրվ վախ մի չկայ 'ի մարին բանակակի հնձոյն : որուն մեծ վստա պիտի պատճառէր, եթէ ջոյ յորդուլիւնը դիմանա-լու ըլլար ժամանակ մի : Կէսօր տարակ յս չկայ թէ Երկաթաթի բանակի այս տարւոյն հունձը առատ պի-տի ըլլայ և կըսեն թէ 2 միլիոն կենդանաւոր պիտի անցնի :

—Վեհափառ Վիլիք-որ—Լամանուլ թագաւորը հա-ձեցաւ սրբայ Մարիիրանուսի և Պաղարու կարգին առ-պետ անուանել զմեծարդոյ մօսիւ Պ. Պէրիօ, որ Խոտ-լիւյ հիւպատոս է Խզմիրի մէջ : Այս ամիսը սրաւտա-տարին բազմաթիւ բարեկամները և քաղաքիս խաղաղի-հարստները ուրախ սրտիւ խմացան թագաւորական այս շնորհը, որուն ամենայն մասամբ արժանի է յիշեալ մարդասիր հիւպատոսը :

—Լոնտոնէն կը գրեն թէ Անգլիոյ Կրօնականաց հա-րկերն Յի բարձրագոյն իւր դրամագիշտը (սթէթ) :

—Հիւլենացոյ նորընտիր Գէորգ առաջին թագաւոր-ը՝ Աթէնք հասնելուն երկրորդ օրը ազգային երեսփո-խանայ ժողովոյն մէջ հետեւեալ երդումը ըրաւ, զոր նոյն ժողովը քուէարկութեամբ որոշած էր :

«Յորդում՝ յանուն համազոյ և անբաժանելի Արոր-դութեան պաշտօնին կենտլ Հիւլենացոյ ոյ տիրող կրօնին, պահպանել և պաշտօնանել հիւլենական տէրութեան ան-կախութիւնը, ինքնօրէնութիւնը, ամբողջութիւնը, և նը-մանապէս անոր օրէնքները 'ի գործ դնել» :

—Հոյսիտուր Ռոթ շիտ սկզբնաւորին տղան Աթէնք հասնելէ մօտեւ և անոր դաղաւոր վերադարձութիւն ունի, կըսեն, փոխառութեան մը. զոր Յունաստանը շատանցմի 'ի վեր միտք ունի ընկել :

—Միջեալ կիրակի օրը քաղաքիս Հիւլենացիները ի-րենց թագաւորին Աթէնք հասնելը մեծ շքուրթիւնով տօնախմբեցին : Խոտն բազմութիւն, որոյ առջին օս-մանեան և հիւլենական դրօշակները բացուած կը տանէին, երկաթեայ Պոնտի կայարանը դաշին. ուր փառա-ւոր հացիկերով մի եղաւ, հանդերձ տօնախմբութիւն ներով և կեցեցներու ուրախակի ազգականներով : Թէ-պէտե 5—4 հազար հոգիին աւելի ժողովուած էին այս տօնախմբութիւնը տեսնելու կամ անոր մասնակից ըլ-լալու, այսու ամենայնիւ բարեկարգութիւնը միշտ հա-տատուն մնաց. որուն համար մի քանիսն ալ ընդհա-նուր կառավարիչը հարկաւոր եղած զգուշութիւնները յառաջմանէ 'ի գործ դրած էր :

—Երէկ չէ անշի օրը քաղաքիս Յունաց գերապատու սրբազան Մետրապօլիտը՝ ընկերութեամբ իւր ազգային քանի մը երեւելեաց և բազմաթիւ եկեղեցականաց, այ-ցելութեան եկաւ մի ամենապատու տէր Պօղոս սրբա-զան Ալեքսիսկոպօլիս 'ի շնորհաւորութիւն անոր պատ-րիարքական բարձր աստիճանին : Նորին Սրբազնութիւ-նը այսօր փոխադարձ այցելութիւն ընկելու համար՝ յիշ-եալ գերապատու Մետրապօլիտին գնաց :

—Պաղաղի ազգային երեսփոխանաց ժողովը բացուե-ցաւ. և այս ամիսի Նաբոլէոն կայսրը առեւտրատու-թիւն մի ըրաւ. որով բոլորային խնդրոյն վրայօք յայտ-նի կերպիւ բան մը չըրուեց. բայց 1813ին դաշնադրու-թիւնները յետ այսօրվ ջնջուած են կըսէ :

ԾԱՆՈԹՅՈՒՆ

Ռուսաց ընկերութեան Իզմիրի գործակալութիւնը իմաց կուտայ հասարակութեանը, թէ Շոգիւարձ Եա-ւարկութեան եւ վաճառականութեան Ռուսաց Ընկե-րութիւնը յետ այսօրվ պիտի ապագովէ, այսինքն

սիրօրար պիտի ընէ, Էրե ուգոգ ըլլայ, իւր շողե-նաւուց մեջ բեռնաւորութեամբ ապրանքները եւ դրամոց խորանքը (ամանքները) :

Իզմիրի գործակալութիւնը կը ծանուցանէ միանգա-մայն թէ Կոստանդնուպօլսու Երապիզոնի մեջ Եա-ւարկութիւնը ամեն ուր օր պիտի ըլլայ Ռուսաց խիստ մեծ շողեւնաւերով. ուստի անոնք որ կուգեն իրենց ապրանքները յանձնել կամ ծանապարհորդութիւնը Ե-նէ Անատոլիոյ նաւահանգիստները երբայր համար, ամեն կերպ յարգութիւն եւ դիւրութիւններ պիտի գտնեն Ռուսաց շողեւնաւուց մեջ :

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններ ուգոլը՝ կրնայ զիմի քաղաքիս գործակալութեանը, որուն գրասեն-եակները Հոնըրէրի Զերկերթեան եւն :

ՊԱՆՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌՈՂՁՈՒԹԵԱՆ

Հոնըրէրի Զերկերթեան :

Ինչո՞ւ համար հիւանդութիւնները աղետալ փոխան կուենան :

Վասնիւ փոխանակ անոնց պատճառաւ ուշադրութիւն մա-տուցանելու, անոնց արդիւնները կը զննենք. և փոխանակ ուղղա-կի անոնց արմատը քննելու, միայն հետեւութեանց հոգ կը տա-նք : Հոնըրէրի գեղահատից ներքոյ Երեւելէք կատարելա-պէս այս դրութեան հախաւակ կերպիւ կազդէ. այսինքն մար-մնոյն գաղտնի գործարաններն և արեան շրջաբերութիւնն կարողաւ անտաքէ և վնասակար նիւթերը, որոնք բորբոքու-ցաւ, չէրմ, Թուրքիոյ և Գիւլիգիսի նուաղութիւնը կը պատ-ճառեն. և այս կերպիւ հիւանդութեանց աղբիւրը քննուե-լով, անոնց հետեւութիւններն ալ աներկոյթ կը լինեն : Սո-վորական գեղերը ժամանակաւոր աղբիւրներն մը միայն կը պատճառեն հիւանդին, իսկ այս գեղահատները, ընդհանուրա-յն յարմատոց անտի կը ջնջեն զհիւանդութիւնը :

Վատագոյնութիւն :

Վատագոյնութիւնը սովորաբար յառաջ կու գայ ծայրի-անկազգութիւններէ. որոնք սրտին գործողութիւնը կը վնաս-կեն և մեր կենդանական բոլոր կարգը ամենը մեկտեղ կը արե-նէ : Այս պատուական գեղահատները ծայրի գրութիւնը (սիւս-թեմ) կը վերահաստատեն թէ և աւրուած ըլլայ, առողջու-թիւնը և միտքը կը ընդհանրեն այնպիսի գեղաբերու մէջ ուր միւս ամեն գեղերը բան մը չեն կրնան ընէ :

Էրգի հիւանդութիւն և մաղձ :

Էրգի (գառա ձիւր) հիւանդութիւնները և մաղձը շատ անգամ ամենաւատիկ դաւաւ կը պատճառեն : Ո՞րքա՞ն անձինք արդեօք այս ցաւով վտանգեալ ըլլալով, չեն գիտեր բժշկուե-լու միջոցները, որոնք իրենց մօտը կը գտնուեն : Եւ թէ այս գե-ղահատներն քանի մը հաստ առնելու ըլլային, ինչպէս որ նա-ակ ուսած է իւրաքանչիւր ծանուցաբերմէ մէջ, շուտով պիտի տաւառէին իրենց ցաւերէն և Հիւանդութիւններէն շատերը : Երոյց ենթակայ է մարդոյս մարմինը, կրնան իր ժամանակաւոր միջ-ջնջելով այս գեղահատները գործածելով, ինչպէս որ ապա-ցուցուեցաւ բազմաթիւ օրինակներով :

Վատագոյնութիւն և մամանակ :

Եւ թէ կանայք հոգ չընեն ըստ ժամանակին գործած առնելու այն թանձր և վնասակար հիւանդութեանը երբօր անոնց ը-լնայցը գործած է, իրենց առողջութիւնը և կեանքը իսկ ա-նոնցմէ կը շատ կը վնասուի իրենց հեղեղէ մը : Այս ամեն փոռ-գաւոր անտիկ հաստատուած գործունէ Հոնըրէրի գեղահատե-րն և այս գեղի միտքը կրնան իրենց փոխադարձ փոխա-նակ ուսած է իւրաքանչիւր ծանուցաբերմէ մէջ, շուտով պիտի տաւառէին իրենց ցաւերէն և Հիւանդութիւններէն շատերը : Երոյց ենթակայ է մարդոյս մարմինը, կրնան իր ժամանակաւոր միջ-ջնջելով այս գեղահատները գործածելով, ինչպէս որ ապա-ցուցուեցաւ բազմաթիւ օրինակներով :

Գլուցաւորութիւն և տկարամտութիւն :

Հազարաւոր անձինք զո՞հ կըսեն այս անտիկ սեւեռաւորութեան իրօքնորթի, որ անոնց ապա-ցուցիւ հրէ իւր մը և կուսու. և լին գիտեր իրենց ցաւերը թէ ինչո՞ւ անոնք հարկաւոր գործունէ : Այն ինչ պայման գեղաբերու մէջ Հոնըրէրի գեղահատները շատ ան-քա՞մ մեծ ներքոյ Երեւելէք անոնցմէ : Ուստի շարունակ գոր-ծածութիւնը այս պատուական գեղահատից հարկաւոր զգուշու-թեամբ 'ի կերպուելու, իսկայն կը զննեն ամենամօր Գեղաբեր-սրբայի և հիւանդ ըլլան : Ազգիկն ջնջելու գրութիւնը տիպեմ-կը հիւանդարդի և հիւանդ գործեալ իր առողջութիւնը կը տաւառ-յի : Այս գեղահատները յատկապէս խիստ օգտակար են փոռ-հետագայ հիւանդութեանց :

Հիւանդութեան ջնջելու (Գիւլիգիսի Երեւելէք) : Հիւանդութե-լութիւն (աւթմ) : Մաղձային ջնջելու (Գիւլիգիսի Երեւելէք) : Խիթ (բոլք) : Յաւը որովայնի : Թուրքիոյ և Գիւլիգիսի նուա-ղութիւն ուսոյ : Օձիկ (երանձրգ) : Կանանց անտիկ օրինաց անկարգութիւնը : Անտիկութիւն (նիգիսի) : Գլուցաւորութե-լութիւն : Բորբոքութիւն : Գաւուր (սարքը) : Երկիւմնաթեւու-թիւն : Տեւատեւութիւն (մայալը) : Յօղացաւորութիւն (բիւմաթիւ) : Միւղաբերութիւն : Պարանոցի ցաւ : Բար կամ խիճ միւղանոցի : Աւուր (գիւլիգիսի) : Կեղք (Երեւելէք) : Ամեն տեսակ որդերը : Արթուրեան անտիկութիւն և այլն :

Խմբակը—տէր լրագրոյս,

Գլխաւ Գ. Պալապալէան :